

»Mladi za napredek Maribora 2014«

31. srečanje

**KAKO SO MLADI Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU ZADOVOLJNI S
ŠOLANJEM, KI JIM GA OMOGOČA ŠOLSKI SISTEM**

Psihologija in pedagogika

Raziskovalna naloga

Maribor, februar 2014

KAZALO VSEBINE

KAZALO GRAFOV IN TABEL	4
ZAHVALA.....	5
POVZETEK	6
1. UVOD	7
1.1 Cilji in hipoteze	8
1.1.1 Cilji.....	8
1.1.2 Hipoteze	8
1.1.3 Preverjanje hipotez	8
2. TEORETIČNA IZHODIŠČA	10
2.1 Otroci s posebnimi potrebami.....	10
2.1.1 Otroci z motnjami v duševnem razvoju	10
2.2 Izobraževanje otrok in mladostnikov z LMDR	11
2.3 Šole za otroke in mladostnike z LMDR	14
2.3.1 Osnovna šola za otroke z LMDR	14
2.3.2 Srednja šola za mladostnike z LMDR.....	16
2.4 Domska vzgoja otrok in mladostnikov z LMDR.....	18
2.4.1 Cilji vzgojnega programa domov za učence s posebnimi potrebami	19
3. METODOLOGIJA DELA	21
3.1 Merski pripomočki in postopek zbiranja podatkov	21
3.2 Vzorec.....	21
3.3 Postopek statistične obdelave podatkov	24
4. REZULTATI.....	25
4.1 Vprašanje 1: Ali si v osnovni šoli bil prešolan na osnovno šolo s prilagojenim programom?.....	25
4.2 Vprašanje 2: Kaj meniš, v kateri od šol, ki si jih obiskoval, si se največ naučil?	26
4.3 Vprašanje 3: Kaj meniš, v kateri od šol, ki si jih obiskoval, si se najboljše počutil?..	28
4.4 Vprašanje 4: Kaj je največja težava, s katero se srečuješ pri šolanju?	30
4.5 Vprašanje 5: Kaj bi ti pomagalo, da bi lažje končal izobraževanje?	31
4.6 Vprašanje 6: Če živiš v domu za učence, obkroži ali je to pozitivno ali negativno vplivalo na tvoje izobraževanje.	32

5. INTERPRETACIJA.....	34
6. VREDNOTENJE HIPOTEZ.....	35
6.1 H 1: Večina mladih tekom šolanja na eni stopnji izobraževana ne spremeni programa izobraževanja.	35
6.2 H 2: Mladi z LMDR ocenjujejo, da so se največ naučili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.	35
6.3 H 3: Mladi z LMDR so se najbolje počutili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.	35
6.4 H 4: Večina mladih z LMDR ima največ težav zaradi pretežke snovi.....	35
6.5 H 5: Večina mladih z LMDR bi rešilo svoje težave z več urami dodatne strokovne pomoči.	36
6.6 H 6: Večina mladih z LMDR, ki bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami, meni, da je to pozitivno vplivalo na njihovo izobraževanje.	36
7. ZAKLJUČEK	37
8. DRUŽBENA ODGOVORNOST	38
9. VIRI IN LITERATURA	39
PRILOGA 1: ANKETA	40
PRILOGA 2: INTERVJU	41

KAZALO GRAFOV IN TABEL

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Deleži anketirancev po spolu in šoli. Vir: Tabela 1	23
Graf 2: Starost. Vir: Anketa (Priloga1)	23
Graf 3: Število let šolanja. Anketa (Priloga1)	24
Graf 4: Delež tistih, ki so zamenjali program v osnovni šoli. Vir: Anketa (Priloga 1).....	25
Graf 5: V katerem programu si se največ naučil. Vir: Anketa (Priloga1).....	26
Graf 6: V katerem programu si se največ naučil? (samo tisti, ki so bili na OŠ in OŠPP) Vir: Anketa (Priloga 1).....	27
Graf 7: V katerem programu si se najbolje počutil? Vir:Anketa (Priloga 1)	28
Graf 8: V katerem programu si se najbolje počutil? (samo tisti, ki so bili na OŠ in OŠPP) Vir: Anketa (Priloga 1)	29
Graf 9: Kaj je največja težava pri tvojem šolanju? Vir: Anketa (Priloga 1)	30
Graf 10: Kaj bi ti pomagalo, da bi lažje končal izobraževanje? Vir: Anketa (Priloga 1)	31
Graf 11: Kako bivanje v domu za učence vpliva na tvoje izobraževanje? Vir: Anketa (Priloga1).....	32
Graf 12: Kako bivanje v domu za učence vpliva na tvoje izobraževanje? (samo tisti, ki bivajo v domovih) Vir: Anketa (Priloga 1)	33

KAZALO TABEL

Tabela 1: Sestava anketirancev po spolu in šoli. Vir: Anketa (Priloga 1).....	22

ZAHVALA

Zahvaljujemo se matičnima vzgojiteljema za vso strokovno pomoč pri pisanju raziskovalne naloge in pri zbiranju podatkov. Vzgojiteljici Doma Antona Skale se zahvaljujemo za intervju, v katerem nam je opisala svoje videnje izobraževanja mladostnikov z lažjo motnjo v duševnem razvoju.

Zahvaljujemo se tudi vsem strokovnim delavcem šol, ki so naše ankete razdelili med anketirance in jim pomagali pri reševanju ankete.

Najbolj pa se zahvaljujemo vrstnikom, ki so iskreno odgovorili na naša vprašanja.

POVZETEK

V raziskovalni nalogi smo proučevali zadovoljstvo mladih z lažjo motnjo v duševnem razvoju (v nadaljevanju mladi z LMDR) s šolanjem, ki so ga bili deležni s strani države. Pri delu smo uporabljali metodo anketnega vprašalnika, analize virov in intervjuja. Anketirali smo 184 mladostnikov. Anketo smo izvajali med 1. 10. 2013 in 1. 12. 2013.

Zanimalo nas je, ali so bil mladostniki z LMDR prešolani iz večinske osnovne šole v osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom, njihovo mnenje o tem, v katerem programu so se največ naučili, v katerem izobraževalnem programu so se najbolje počutili, s kakšnimi težavami se srečujejo med šolanjem in kje vidijo rešitve za svoje težave ter ali je njihovo bivanje v domovih za učence pozitivno ali negativno vplivalo na njihovo izobraževanje. Primerjali smo tudi odgovore mladostnikov in mnenja vzgojiteljice v Domu Antona Skale Maribor.

Pri našem delu smo si pod mentorstvom vzgojiteljev postavili 6 hipotez. Štiri smo potrdili, ene nismo ne potrdili ne ovrgli in eno ovrgli. Rezultati so bili pričakovani, le redki so nas presenetili.

Naše glavno spoznanje je, da je večina mladih z LMDR zadovoljna s šolanjem, ki jim ga ponuja šolski sistem, še posebej, če so vključeni v njim primeren izobraževalni program.

1. UVOD

Ker svet stoji na nas mladih in odrasli pravijo, da je naša prihodnost odvisna od tega, kaj in koliko znamo, smo se odločili, da se natančneje seznanimo z možnostmi šolanja mladostnikov z LMDR. Natančnega podatka o deležu šolajočih se mladostnikov z LMDR nismo našli. Iz Analize vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji iz leta 2010, ki jo je opravil Pedagoški inštitut, smo izvedeli, da je v Sloveniji mladostnikov z odločbo o usmeritvi 6,45% celotne populacije, od tega mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju 11,3% in tistih z lažjo motnjo v duševnem razvoju 86% od vseh, ki imajo motnje v duševnem razvoju. (2010) Izračunali smo, da mladostniki z LMDR predstavljajo 0,62% celotne populacije otrok, ki se šola. Ker je to relativno mali delež otrok in mladostnikov, nas je zanimalo, ali je šolski sistem zanje naravnan tako, da so z njim zadovoljni.

Raziskali smo, koliko anketiranih mladostnikov z LMDR je zamenjalo program izobraževanja na isti stopnji izobraževanja, v katerem izobraževalnem programu so se mladostniki z LMDR največ naučili, v katerem izobraževalnem programu so se najbolj počutili, s katerimi težavami se največkrat srečujejo tekom šolanja in kaj bi jim najbolj pomagalo, da bi uspešno končali šolanje. Ker vsi avtorji bivamo v Domu Antona Skale Maribor, nas je zanimalo, če je ta oblika življenja in tudi šolanja pozitivno ali negativno vplivala na izobraževanje mladih z LMDR, ki prav tako kot mi bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami.

Odkriti želimo ali je vključevanje otrok in mladostnikov z LMDR v večinske šole v njihovo korist ali ne, in ali bi bilo bolje, če bi se šolali v programih namenjenih samo njim.

1.1 Cilji in hipoteze

1.1.1 Cilji

- Zanima nas, koliko otrok oz. mladostnikov z LMDR tekom šolanja spremeni program šolanja na isti ravni izobraževanja.
- Zanima nas, v katerem programu so se mladostniki z LMDR največ naučili.
- Zanima nas, v katerem programu so se mladostniki z LMDR najboljše počutili.
- Zanima nas, s katerimi težavami se srečujejo mladostniki z LMDR tekom izobraževanja.
- Zanima nas, kako bi večina mladostnikov z LMDR rešila svoje težave pri šolanju.
- Zanima nas ali je domska vzgoja pozitivno ali negativno vplivala na izobraževanje mladostnikov z LMDR, ki bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami.

1.1.2 Hipoteze

- **H 1:** Večina mladih tekom šolanja na eni stopnji izobraževanja ne spremeni programa izobraževanja.
- **H 2:** Mladi z LMDR ocenjujejo, da so se največ naučili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.
- **H 3:** Mladi z LMDR so se najboljše počutili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.
- **H 4:** Večina mladih z LMDR ima največ težav zaradi pretežke snovi.
- **H 5:** Večina mladih z LMDR bi rešilo svoje težave z več urami dodatne strokovne pomoči.
- **H 6:** Večina mladih z LMDR, ki bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami, meni, da je to pozitivno vplivalo na njihovo izobraževanje.

1.1.3 Preverjanje hipotez

Hipotezo **H 1:** »Večina mladih tekom šolanja na eni stopnji izobraževanja ne spremeni programa izobraževanja.« bomo preverili z vprašanjem:

- Ali si v osnovni šoli bil prešolan na osnovno šolo s prilagojenim programom?

Hipotezo **H 2:** »Mladi z LMDR ocenjujejo, da so se največ naučili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.« bomo preverili z vprašanjem:

- Kaj meniš, v kateri od šol, ki si jih obiskoval, si se največ naučil?

Hipotezo **H 3:** »Mladi z LMDR so se najbolje počutili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.« bomo preverili z vprašanjem:

- V kateri od šol, ki si jih obiskoval, si se počutil najbolj sprejetega in si se najbolje počutil?

Hipotezo **H 4:** »Večina mladih z LMDR ima največ težav zaradi pretežke snovi.« bomo preverili z vprašanjem:

- Kaj je največja težava, s katero se srečuješ pri šolanju?

Hipotezo **H 5:** »Večina mladih z LMDR bi rešilo svoje težave z več urami dodatne strokovne pomoči.« bomo preverili z vprašanjem:

- Kaj bi ti pomagalo, da bi lažje končal izobraževanje?

Hipotezo **H 6:** »Večina mladih z LMDR, ki bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami, meni, da je to pozitivno vplivalo na njihovo izobraževanje.« bomo preverili z vprašanjem:

- Če živiš v domu za učence, obkroži ali je to pozitivno ali negativno vplivalo na tvoje izobraževanje.

2. TEORETIČNA IZHODIŠČA

2.1 Otroci s posebnimi potrebami

Danes ljudje uporabljajo mnogo različnih nazivov za otroke in mladostnike, ki imajo različne primanjkljaje. Strokoven izraz zanje pa je otroci in mladostniki s posebnimi potrebami.

Po Pravilniku o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS št. 54/03, 93/04) so otroci s posebnimi potrebami naslednji otroci:

- slepi in slabovidni otroci, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z motnjami vedenja in osebnosti in otroci z avtističnimi motnjami.

Ker so ciljna populacija naše raziskovalne naloge mladi z lažjo motnjo v duševnem razvoju, bomo v nadaljevanju razčlenili predvsem motnje v duševnem razvoju.

2.1.1 Otroci z motnjami v duševnem razvoju

Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS št. 54/03, 93/04) pravi:

Otroci z motnjami v duševnem razvoju imajo znižano splošno ali specifično raven inteligentnosti, nižje sposobnosti na kognitivnem, govornem, motoričnem in socialnem področju ter pomanjkanje veščin, kar vse se odraža v neskladju med njihovo mentalno in kronološko starostjo.

Glede na motnje v duševnem razvoju se razlikuje:

- Otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju: otrok ima znižane sposobnosti za učenje. V prilagojenih pogojih učenja lahko doseže temeljna šolska znanja, ki pa ne zagotavljajo pridobitve minimalnih standardov znanja, določenih z izobraževalnimi programi. Ob ustreznem šolanju se praviloma usposobi za manj zahtevno poklicno delo in samostojno socialno življenje.
- Otroke z zmerno motnjo v duševnem razvoju: otrok ima posamezne sposobnosti različno razvite. Pri šolskem učenju osvoji osnove branja, pisanja in računanja, na drugih področjih (gibalnih, likovnih, glasbenih) pa lahko doseže več. Sposoben je sodelovati v enostavnem razgovoru in razume navodila. Lahko uporablja tudi nadomestno komunikacijo. Svoje potrebe in želje zna sporočati. Pri skrbi zase, zmore preprosta opravila, sicer pa potrebuje vodenje in različno stopnjo pomoči skozi celo življenje. Usposobi se za enostavna praktična dela, vendar se le izjemoma usposobijo za povsem neodvisno socialno življenje.
- Otroke s težjo motnjo v duševnem razvoju: otrok se lahko usposobi za najenostavnejša opravila. Pri skrbi zase pogosto potrebuje pomoč drugih. Razume enostavna sporočila in se nanje odziva. Orientira se v ožjem okolju, vendar pri tem potrebuje varstvo. Otrok s težjo motnjo v duševnem razvoju ima lahko težave v gibanju, druge motnje in bolezni.
- Otroke s težko motnjo v duševnem razvoju: otrok se lahko usposobi le za sodelovanje pri posameznih aktivnostih. Potrebuje stalno nego, varstvo, pomoč in vodenje. Je omejen v gibanju, prisotne so težke dodatne motnje, bolezni in obolenja. Razumevanje in upoštevanje navodil je hudo omejeno.

2.2 Izobraževanje otrok in mladostnikov z LMDR

Izobraževanje otrok s posebnimi potrebami ureja Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 58/2011).

5. člen (vrste programov)

Vzgoja in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami poteka po:

- programu za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojenem programu za predšolske otroke,
- izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojenih izobraževalnih programih z enakovrednim izobrazbenim standardom,

- prilagojenih izobraževalnih programih z nižjim izobrazbenim standardom,
- posebnem programu vzgoje in izobraževanja za otroke z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in drugih posebnih programih (v nadaljnjem besedilu: posebni program),
- vzgojnih programih.

Isti zakon določa tudi kdo je odgovoren za usmerjanje otroka v primeren program izobraževanja.

16. člen (organ, ki vodi postopek usmerjanja)

(1) O usmerjanju otrok s posebnimi potrebami odloča na prvi stopnji javni zavod (v nadaljevanju pristojni zavod), ki ga na podlagi zakona, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja, ustanovi Vlada.

22. člen (organ, ki vodi postopek usmerjanja)

O usmerjanju otrok s posebnimi potrebami odloča na prvi stopnji Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

23. člen (komisija za usmerjanje)

(1) Za ugotovitev dejstev in okoliščin, ki so potrebne za optimalno usmeritev otroka se ustanovita prvo in drugostopna komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami (v nadaljnjem besedilu: komisija za usmerjanje). Komisija za usmerjanje prve in druge stopnje daje strokovno mnenje.

Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami na podlagi Pravilnika o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 88/2013) določijo, v kateri program bo vpisan posamezen otrok s posebnimi potrebami.

Otroci z LMDR so usmerjeni po **9. členu** tega pravilnika, ki pravi:

V prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom se praviloma usmerijo otroci z lažjo motnjo v duševnem razvoju in otroci z avtističnimi motnjami.

Če povzamemo zapisane zakone, obstaja več programov, katere obiskujejo otroci in mladostniki s posebnimi potrebami. Za njihovo usmerjanje v te programe skrbi Zavod za šolstvo RS, ki ustanovi komisijo, katera se seznanja s težavami vsakega otroka in mladostnika posebej in ga usmeri v primeren program. Otroci in mladostniki, katerim je diagnosticirana lažja motnja v duševnem razvoju so lahko usmerjeni le v prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom.

To v našem šolskem sistemu pomeni, da otroci z LMDR lahko obiskujejo le osnovne šole, ki izvajajo zanje primeren program. Ker pa v vsakem kraju ni take šole, to pomeni, da mnogi morajo obiskovati šole izven svojega kraja bivanja. V takem primeru na te otroke in mladostnike gledajo v domačem kraju kot na nesposobne, manjvredne, uboge in z njimi se družijo manj vrstnikov. Vse te pomanjkljivosti so hoteli rešiti z vključevanjem otrok s posebnimi potrebami v večinske osnovne šole.

Tako so v Zakonu o osnovni šoli (Ur. l. RS, št. 12/1996) zapisali:

49. člen (učenci s posebnimi potrebami)

Starši imajo pravico otroka s posebnimi potrebami iz prvega odstavka 12. člena tega zakona vpisati v osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem otrok stalno prebiva, razen če ta šola ne izpolnjuje pogojev in je zaradi tega otroku s pravnomočno odločbo o usmeritvi, ki jo izda pristojna šolska uprava, določena druga ustrezna osnovna šola.

In ga leta 2013 dopolnili z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli (Ur. l. RS, št. 63/13), ki pravi:

49. člen (učenci s posebnimi potrebami)

Starši imajo pravico otroka s posebnimi potrebami iz prvega odstavka 12. člena tega zakona vpisati v osnovno šolo v šolskem okolišu, v katerem otrok stalno oziroma začasno prebiva, razen če je otroku z odločbo o usmeritvi določena druga ustrezna osnovna šola.

Otroku s posebnimi potrebami se z odločbo o usmeritvi določi praviloma najbližja ustrezna šola.

S tema zakonom so dali možnost otrokom s posebnimi potrebami, da se šolajo na šoli, ki je najbližja njihovem domu in tako so si prizadevali rešiti težave otrok s posebnimi potrebami z

njihovo nesprejetostjo v domačem okolju. Zakon naj bi prinesel koristi tako otrokom s posebnimi potrebami kot otrokom, ki obiskujejo večinske šole, saj bi omogočil druženje različnih otrok, medsebojno boljše spoznavanje in sprejemanje drugačnosti.

S posledicami razlaganja in izvajanja tega zakona se v mnogih svojih člankih ukvarja ravnatelj Zavoda Janeza Levca v Ljubljani, gospod Matej Rovšek. V Rovšek (2006) članku Poti in stranpoti usmerjanja otrok s posebnimi potrebami opozarja ne nepravilnosti pri usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, še posebej usmerjanju otrok z LMDR v neprimerne šole in neprimerne šolske programe. Če povzamemo, gospod Rovšek pravi, da Zakon o osnovni šoli sicer omogoča izbiro šole, ne pa tudi izbiro izobraževalnega programa. Edini izobraževalni program za otroke z LMDR je Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom. Zato je problematična le izbira šole, saj nekateri starši otrok z LMDR vršijo pritiske na komisije za usmerjanje, da le-te usmerijo njihove otroke v večinske šole z enakovrednim izobrazbenim standardom. Starši želijo svoje otroke z LMDR vpisati v večinsko osnovno šolo, čeprav jim tam ne morejo zagotoviti ustreznega izobraževanja. Takim učencem, ki jih starši ali šole nekritično zadržujejo v za njih prezahtevnem izobraževalnem programu, se primanjkljaji še povečujejo, pogosto pa se jim pridružijo tudi druge, čustvene, vedenjske ali celo psihiatrične motnje.

Ker imamo vsi trije avtorji po zadnjih odločbah Zavoda za šolstvo od komisij za usmerjanje diagnosticirano lažjo motnjo v duševnem razvoju, a smo kljub temu vsi vsaj del svojega šolanja preživeli na večinskih osnovnih šolah, nas je zanimalo, kako je potekalo šolanje naših vrstnikov po Sloveniji in ali so bili s takšnim načinom zadovoljni ali ne.

2.3 Šole za otroke in mladostnike z LMDR

2.3.1 Osnovna šola za otroke z LMDR

Po seznamu osnovnih šol za otroke s posebnimi potrebami, ki ga ima na svoji spletni strani objavljeno Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport, imamo v Sloveniji 27 zavodov, ki izvajajo Prilagojen osnovnošolski program z nižjim izobrazbenim standardom. (<https://krka1.mss.edus.si/registriweb/Seznam1.aspx?Seznam=2020>)

Na spletnih straneh Zavoda za šolstvo(<http://www.zrss.si/?rub=3067>) je zapisan Splošni del programa in predmetnik za osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom, po katerem smo povzeli pogoje za vključitev v ta program, cilje vzgoje in izobraževanja za učence z LMDR, trajanje izobraževanja in preverjanje in ocenjevanje znanja. Na isti spletni strani so tudi učni načrti za vse predmete, ki so predvideni v predmetniku tega programa.

2.3.1.1 Pogoji za vključitev

Učenec se lahko vključi v Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom na osnovi odločbe o usmeritvi. (<http://www.zrss.si/?rub=3067>)

2.3.1.2 Trajanje izobraževanja

Izobraževanje traja 9 let in je razdeljeno na tri vzgojno izobraževalna obdobja – triade.:

- Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje traja od 1. do 3. razreda.
 - Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje traja od 4. do 6. razreda.
 - Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje traja od 7. do 9. razreda.
- (<http://www.zrss.si/?rub=3067>)

2.3.1.3 Preverjanje in ocenjevanje

Znanje učenca se v osnovni šoli s prilagojenim programom ocenjuje opisno oziroma številčno. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se učenčevo znanje ocenjuje opisno. V drugem obdobju se učenčevo znanje pri vseh predmetih ocenjuje opisno, v tretjem obdobju pa se učenčevo znanje ocenjuje številčno. (<http://www.zrss.si/?rub=3067>)

Ta program se izvaja tudi v nekaterih vzgojnih zavodih. Te šole obiskujejo otroci in mladostniki z več motnjami, ki pa niso del raziskovane populacije.

2.3.2 Srednja šola za mladostnike z LMDR

Ker večina mladostnikov z LMDR nadaljuje šolanje po končani osnovni šoli, obstaja po podatkih iz Informacija o stanju vpisanih v srednje šole za šolsko leto 2013/2014, v Sloveniji 19 srednjih šol, ki izvajajo nižje poklicno izobraževanje. (http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_201314/)

2.3.2.1 Pogoji za vključitev

Na podlagi **23. člena (nižje poklicno izobraževanje)** Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 79/2006), ki pravi:

V izobraževanje za pridobitev nižje poklicne izobrazbe se lahko vključi, kdor je končal najmanj sedmi razred osnovne šole oziroma šesti razred osemletne osnovne šole in je izpolnil osnovnošolsko obveznost ter izpolnjuje druge z izobraževalnim programom določene pogoje.

V izobraževanje za pridobitev nižje poklicne izobrazbe se lahko vključi tudi, kdor je zaključil osnovnošolsko izobraževanje po prilagojenem izobraževalnem programu z nižjim izobrazbenim standardom ter izpolnjuje druge, z izobraževalnim programom določene pogoje.

se mladi z LMDR vpišejo v srednjo šolo.

2.3.2.2 Trajanje izobraževanja

V Zakonu o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 79/2006) trajanje izobraževanja ni opredeljeno z leti, ampak s pridobljenimi kreditnimi točkami. Tako **14. člen (ovrednotenje s kreditnimi točkami)** pravi:

Izobraževalni program se ovrednoti s kreditnimi točkami. Kreditna točka je merska enota za vrednotenje vseh oblik dela, ki ga mora opraviti povprečen dijak za doseganje ciljev izobraževalnega programa.

Ovrednotijo se vse oblike izobraževalnega dela: pouk, individualno delo (sprotno učenje, samostojno delo z literaturo, seminarske naloge, projektno delo in podobno), organizirana priprava na izpite in delo, potrebno za izdelek, storitev ali nastop, ki je sestavni del zaključka izobraževanja.

Z eno kreditno točko se ovrednoti 25 ur izobraževalnega dela, opredeljenega v prejšnjem odstavku.

Izobraževalni program s kreditnimi točkami ovrednoti pristojni strokovni svet, pri čemer izobraževalni program za pridobitev nižje poklicne izobrazbe omogoča pridobiti 120 kreditnih točk.

To v praksi pomeni, da šole organizirajo šolsko delo tako, da nižje poklicno izobraževanje traja 2 leti.

V Sloveniji se mladi z LMDR lahko izobrazijo za naslednje poklice, ki smo jih povzeli po dokumentu Informacija o stanju vpisanih v srednje šole za šolsko leto 2013/2014:

- pomočnik v biotehnikih in oskrbi,
- obdelovalec lesa,
- pomočnik v tehnologiji gradnje in
- pomočnik v tehnoloških procesih.

(http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_ole/vpis_201314/)

Ker avtorji smo tudi sami srednješolci, smo v raziskovanje vključili tudi srednješolce z LMDR in tako dobili podatke o njihovem zadovoljstvu s programom, ki ga obiskujejo.

2.4 Domska vzgoja otrok in mladostnikov z LMDR

Osnovo domski vzgoji otrok in mladostnikov z LMDR daje Zakon o osnovni šoli (Ur. l. RS, št. 12/1996), ki v delu svojega **56. člena (brezplačen prevoz)** pravi:

Otroci s posebnimi potrebami iz prvega odstavka 12. člena tega zakona imajo pravico do brezplačnega prevoza ne glede na oddaljenost njihovega prebivališča od osnovne šole, če je tako določeno v odločbi o usmeritvi.

Če učencu ni mogoče zagotoviti prevoza, ima pravico do brezplačne oskrbe v kraju izobraževanja in pravico do brezplačnega prevoza domov ob pouka prostih dnevih.

In Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Ur. l. RS, št. 58/2011), ki v prvem odstavku **16. člena (oskrba)** pravi:

Otroci s posebnimi potrebami, ki jim ni mogoče zagotoviti vzgoje in izobraževanja v kraju njihovega prebivališča in jim zaradi oddaljenosti prebivališča od kraja vzgoje in izobraževanja ni mogoče zagotoviti prevoza, se lahko vključijo v zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami, socialnovarstveni zavod, domove učencev za otroke s posebnimi potrebami ali se namestijo v rejniško družino.

V intervjuju z vzgojiteljico Natalijo Ekart Misleta smo izvedeli, da v Sloveniji obstaja le ena samostojna institucija, ki se ukvarja z domsko vzgojo učencev in dijakov z motnjami v duševnem razvoju, in to je Dom Antona Skale Maribor. Domska vzgoja otrok in mladostnikov z MDR pa se izvaja tudi v oddelkih nekaterih šol in zavodov za otroke s posebnimi potrebami in dijaških domovih. To so: Zavod Janeza Levca Ljubljana, Osnovna šola Glazja Celje, Osnovna šola Dragotina Ketteja Novo Mesto, Osnovna šola Minke Namestnik – Sonje Slovenska Bistrica, Dijaški dom Ptuj in Dijaški dom Murska Sobota.

Delo v domovih za učence s posebnimi potrebami poteka po Vzgojnem programu domov za učence s posebnimi potrebami, ki ga najdemo na spletni strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport

(http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Vzgojni_program_domov_za_ucence_s_PP.pdf).

Vzgojni program domov za učence s posebnimi potrebami je pripravljen na podlagi 9. člena v povezavi s 14. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l.

RS 12/96, 16/07-UPB, 36/08, 58/09, 64/09 in 65/09). Namenjen je tistim otrokom s posebnimi potrebami, ki jim ni mogoče zagotoviti vzgoje in izobraževanja v kraju njihovega prebivališča in jim zaradi oddaljenosti prebivališča od kraja vzgoje in izobraževanja ni mogoče zagotoviti prevoza, zato se lahko vključijo v zavod za vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami.

Vzgojni program domov za učence s posebnimi potrebami (v nadaljevanju vzgojni program domske vzgoje) predstavlja posebnosti domske vzgoje za otroke s posebnimi potrebami v Sloveniji. Namenjen je vzgojiteljem, strokovnim ter vodstvenim delavcem v:

- samostojnih domovih, domovih pri osnovnih šolah ki izvajajo prilagojen program in domovih v okviru centrov in zavodov, za učence s posebnimi potrebami,
- skupinam za učence s posebnimi potrebami v dijaških domovih ter njihovih dopolnilnih oblikah domske vzgoje.

Vzgojni program domov za učence s posebnimi potrebami opredeljuje nego, oskrbo, varstvo, vzgojo in izobraževanje s posebnimi potrebami. Je sinteza domačih in tujih strokovnih in praktičnih spoznanj na področju izvendružinske vzgoje. Temelji na specialno-pedagoških, psiholoških, socioloških, medicinskih in pravnih spoznanjih.

(http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Vzgojni_program_domov_za_ucence_s_PP.pdf)

2.4.1 Cilji vzgojnega programa domov za učence s posebnimi potrebami

Za uresničevanje glavnega cilja pa pri izvajanju vzgojnega programa domske vzgoje sledimo naslednjim ciljem:

- preventivno socialno-varstveni in zdravstveni cilji,
- učno-vzgojni cilji (zagotavljanje šolske uspešnosti in celovite vzgoje),
- kompenzacijski cilji (prepoznavanje razvojnih primanjkljajev in posebnosti in nadomestitev manjkajočega v razvoju otroka) in
- osebnostno in socialno-integrativni cilji (priprava otroka na samostojno in odgovorno življenje).

(http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Vzgojni_program_domov_za_ucence_s_PP.pdf)

Vesna Radoman (2004) v svojem članku Reforma izobraževanja oseb s posebnimi potrebami pravi, da ima običajna praksa ločevanja otrok s posebnimi potrebami od družine in umestitev v zavode in domove pri šolah s prilagojenim programom pogosto slabo vpliva na psihični in socialna razvoj otrok, še posebej pri mlajših. (<http://www.hereticus.org/arhiva/2004-3/reforma-obrazovanja-lica-sa-posebnim-potrebama.html>)

Ker avtorji raziskovalnega dela bivamo v domu za učence s posebnimi potrebami, nas je zanimalo, kako drugi učenci in dijaki, ki prav tako bivajo v takih institucijah, ocenjujejo vpliv domov na uspešnost njihovega šolanja, saj nekateri znanstveniki pravijo, da domska vzgoja ni primeren način vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.

3. METODOLOGIJA DELA

3.1 Merski pripomočki in postopek zbiranja podatkov

V namen raziskave smo izdelali anketni vprašalnik, ki smo ga po spletni pošti poslali na spletne nalove osnovnih šol, ki izvajajo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom in na spletne naslove srednjih šol, ki izvajajo nižje poklicno izobraževanje. Svetovalne delavce omenjenih šol smo prosili, da ankete razmnožijo, jih dajo izpolniti učencem in dijakom ter nam jih po navadni pošti pošljejo v Dom Antona Skale. Za anketo glej Prilogo 1. Za raziskavo smo izvedli tudi intervju z vzgojiteljico Doma Antona Skale, Natalijo Ekart Misleta.

Anketni vprašalnik ima 10 vprašanj. Pri izdelavi ankete smo morali paziti na to, da bo razumljiva za mladostnike z LMDR. Ker je zelo verjetno, da imajo anketiranci težave z orientacijo v prostoru, motnje branja in pisanja (anketa je pisana z velikimi tiskanimi črkami) in se težje spomnijo dogodkov, ki so jih doživeli, smo se potrudili, da bi jim bila anketa čim bolj prijazna. Paziti smo morali tudi na to, da ne zastavimo preveč vprašanj, saj bi to kar kmalu lahko anketirance odvrnilo od reševanja ankete. Vzgojiteljica sta nas opozorila tudi na to, da naši vrstniki neradi pisno odgovarjajo na vprašanja in da raje obkrožijo odgovor, s katerim se strinjajo. Na večino vprašanj se odgovarja z obkrožanjem odgovorov. Na tri vprašanja so anketiranci napisali odgovor, dve vprašanji pa sta kombinacija obkrožanja odgovorov in dopisovanja, saj vsebujeta tudi možnost »drugo«, kjer so lahko anketiranci dopisali svoj odgovor. Posebej smo pazili, da nismo postavljali takšnih vprašanj, ki bi anketirance navedla k določenemu odgovoru, saj imajo mladi z LMDR posebne težave prav s tem, da odgovorijo to, kar bi drugi radi slišali ali videli napisano.

Vzgojiteljici našega doma, Nataliji Ekart Misleta smo v intervjuju zastavili 8 vprašanj, ki so nam pomagala tako pri teoretičnem, kot pri praktičnem delu naloge. Intervju je priložen kot Priloga 2.

3.2 Vzorec

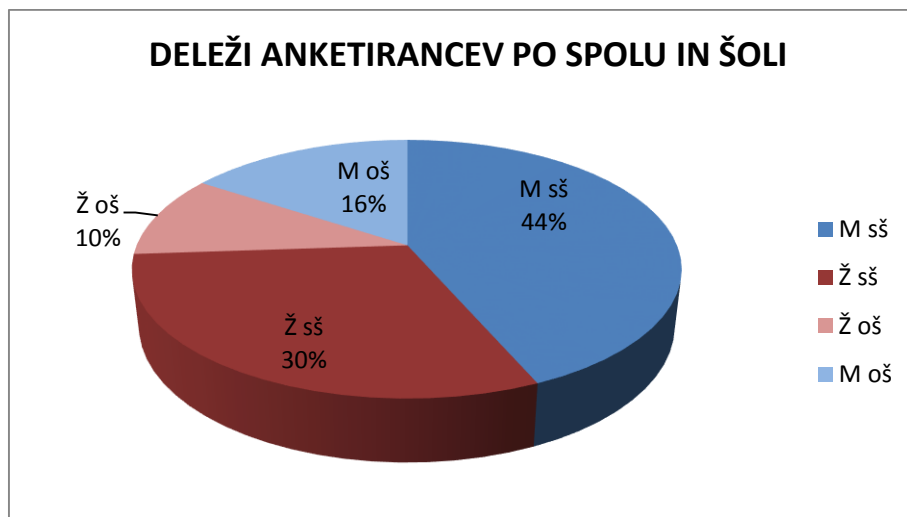
Anketo kot merski pripomoček smo dobili vrnjeno od 184 osnovnošolcev in srednješolcev z LMDR. Od tega je bilo 136 srednješolcev in 48 osnovnošolcev z LMDR. Kot smo že omenili,

imamo v Slovenji 27 zavodov, ki izvajajo osnovnošolski prilagojen program z nižjim izobraževalnim standardom in 19 srednjih šol, ki izvajajo nižje poklicno izobraževanje. Prošnjo za izpolnitev ankete smo poslali na elektronske naslove vseh teh šol.

Odzvale so se naslednje osnovne šole: Center za usposabljanje, vzgojo in izobraževanje Janeza Levca iz Ljubljane (dve enoti osnovne šole in enota dom), II osnovna šola Žalec, Osnovna šola Ljudevita Pivka Ptuj, Osnovna šola Jurčičevega Drejčka Ravne na Koroškem in Osnovna šola Gustava Šiliha iz Maribora, in naslednje srednje šole: Biotehniški izobraževalni center Ljubljana, Srednja šola Zagorje, Lesarska šola Maribor, Šolski center Celje, Izobraževalni center Piramida Maribor, Srednja gradbena, geodetska in okoljevarstvena šola Ljubljana in Šolski center Nova Gorica. V raziskavi je sodelovalo 129 moških in 75 žensk.

Tabela 1: Sestava anketirancev po spolu in šoli. Vir: Anketa (Priloga 1)

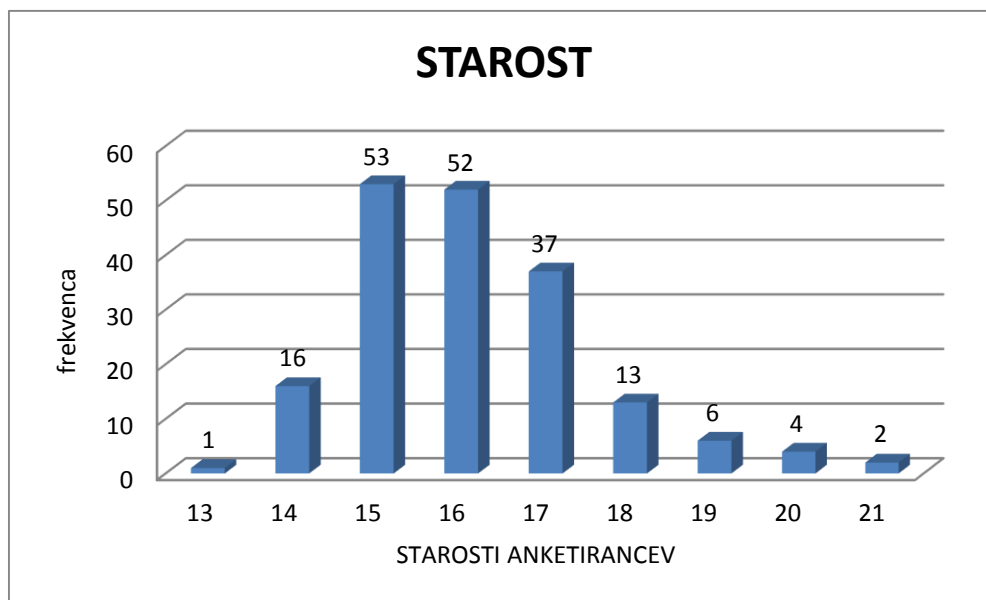
	M SŠ	Ž SŠ	M OŠ	Ž OŠ
BIC LJ	14	21	/	/
SŠ ZAGORJE	11	7	/	/
LESARSKA MB	17	0	/	/
ŠC CELJE	6	0	/	/
LEVEC DOM	6	13	/	/
IC PIRAMIDA	5	11	/	/
SGGOŠ LJ	16	0	/	/
ŠC NG	5	4	/	/
LEVEC OŠPP	/	/	3	2
ŽALEC OŠPP	/	/	5	1
LEVEC OŠPP	1 /	/	9	9
PTUJ OŠPP	/	/	2	3
RAVNE OŠPP	/	/	2	2
G. ŠILIH OŠPP	/	/	8	2
SKUPAJ	80	56	29	19

Graf 1: Deleži anketirancev po spolu in šoli. Vir: Tabela 1

Iz grafa 1 je razvidno, da je anketiranih osnovnošolcev bilo 26%, srednješolcev pa 74%. Od tega je bilo 10% deklic in 16% dečkov iz OŠ in 30% deklet in 44% fantov iz SŠ.

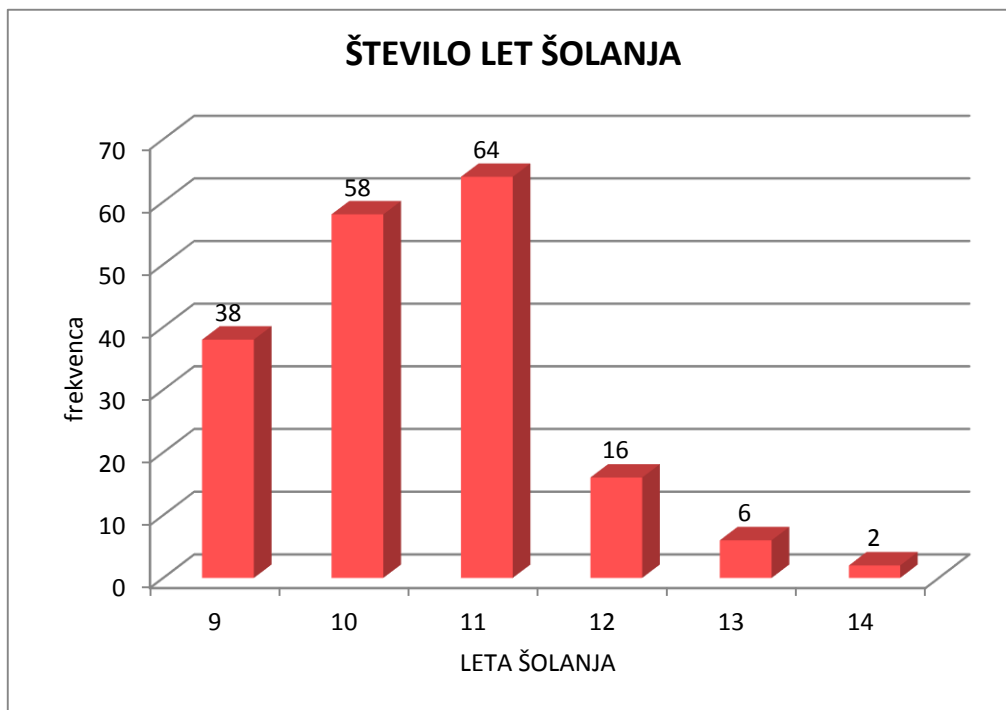
Zanimala nas je tudi starost anketirancev in dobili smo naslednje podatke:

Graf 2: Starost. Vir: Anketa (Priloga1)

V grafu 2 opazimo, da je največ anketirancev bilo v času ankete starih 15 in 16 let. več kot pol (57%) vprašanih je bilo starih 15 in 16 let. Povprečna starost naših anketirancev je 16,1 let.

Ugotoviti smo hoteli, koliko let se šolajo naši anketiranci. Dlje kot se šolajo, imajo več izkušenj s šolskim sistemom.

Graf 3: Število let šolanja. Anketa (Priloga1)

Iz grafa 3 je razvidno, da se je največ anketirancev v času anketiranja šolalo 11 let. Povprečno število let šolanja anketirancev je 10,45 let.

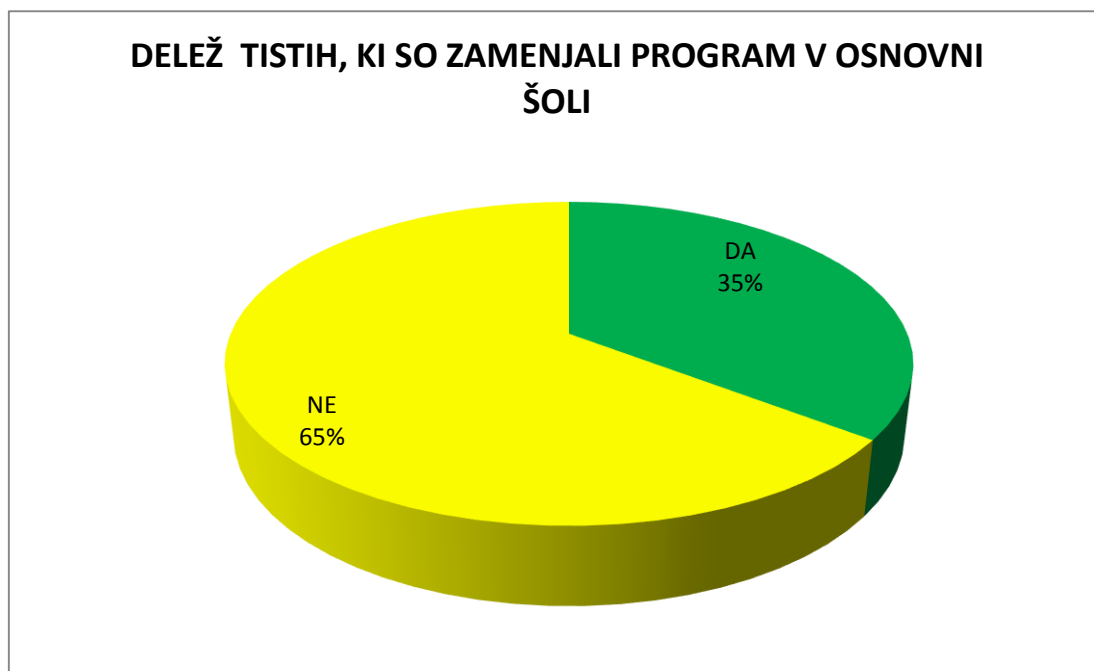
3.3 Postopek statistične obdelave podatkov

Podate smo dobili na anketnih listih v pisni obliki. Odgovore smo prešteli ročno in podatke vnesli v program Microsoft Excel. Z njegovo pomočjo smo izdelali tabele in grafe ter izračunali povprečne vrednosti.

4. REZULTATI

Zbrane podatke bomo prikazali z grafi.

4.1 Vprašanje 1: Ali si v osnovni šoli bil prešolan na osnovno šolo s prilagojenim programom?

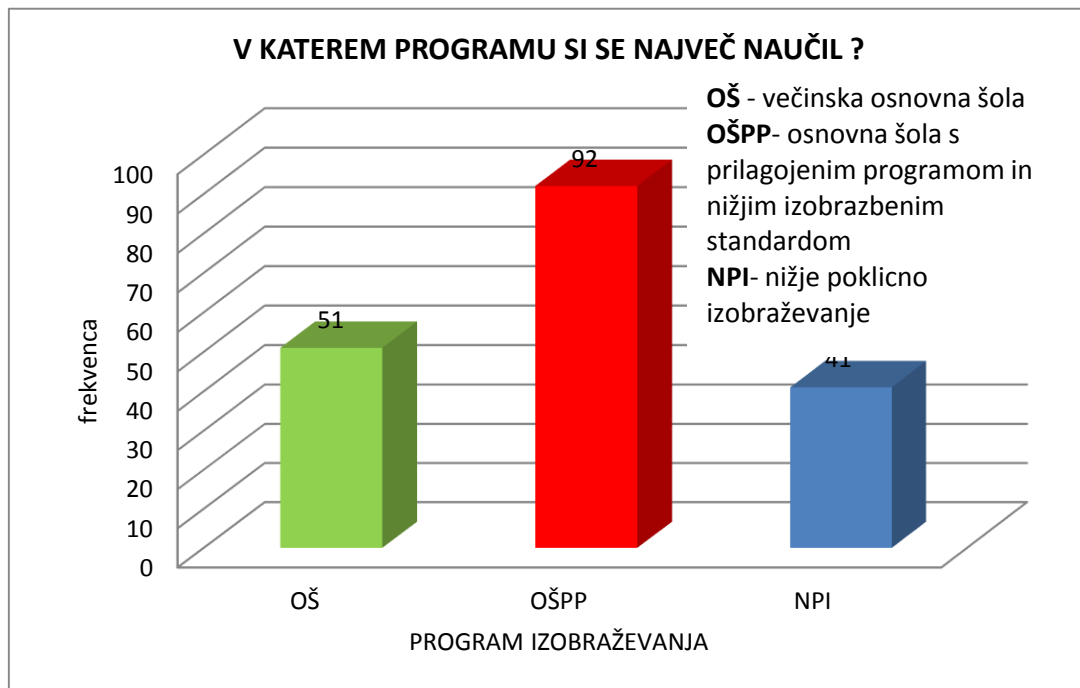
Graf 4: Delež tistih, ki so zamenjali program v osnovni šoli. Vir: Anketa (Priloga 1)

- 35% anketiranih je bilo prešolanih z večinske osnovne šole na osnovno šolo s prilagojenim programom.
- 65% anketiranih ni bilo prešolanih z večinske osnovne šole na osnovno šolo s prilagojenim programom.

Gospo Ekart Misleta smo vprašali, ali je večina otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju ustrezno usmerjenih s strani komisij za usmerjanje. Dobili smo naslednji odgovor:

»Menim, da je večina otrok in mladostnikov z lažjo motnjo v duševnem razvoju ustrezno usmerjenih. Poznani so tudi primeri, ko se starši ne strinjajo z odločitvijo komisij.«

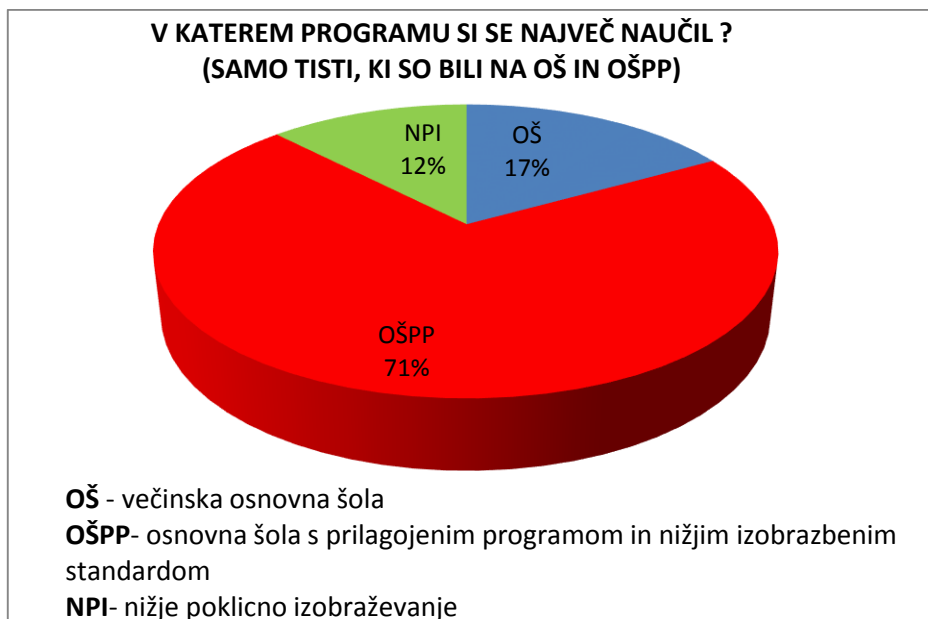
4.2 Vprašanje 2: Kaj meniš, v kateri od šol, ki si jih obiskoval, si se največ naučil?

Graf 5: V katerem programu si se največ naučil. Vir: Anketa (Priloga 1)

- 51 anketirancev je odgovorilo, da so se največ naučili v večinski osnovni šoli,
- 92 anketirancev je odgovorilo, da so se največ naučili v osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom
- 42 anketirancev je odgovorilo, da so se največ naučili v nižjem poklicnem izobraževanju.

Posebej so nas zanimali rezultati tistih, ki so obiskovali vse navedene programe, torej tistih, ki so bili tekom osnovnošolskega izobraževanja prešolani. Dobili smo naslednje rezultate:

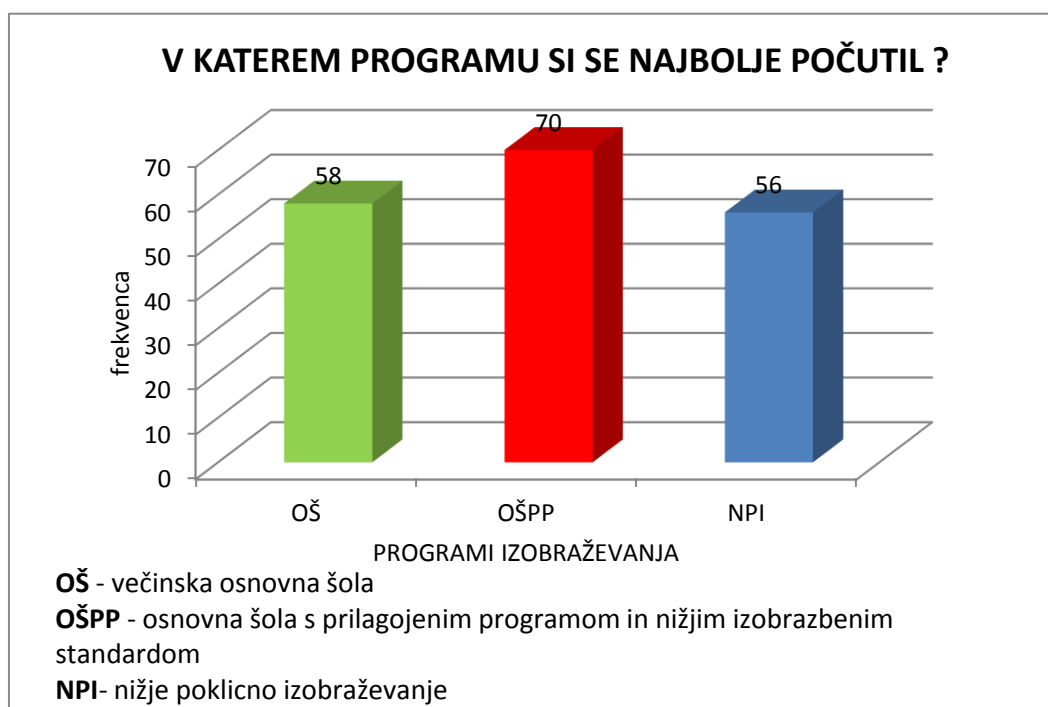
Graf 6: V katerem programu si se največ naučil? (samo tisti, ki so bili na OŠ in OŠPP)
Vir: Anketa (Priloga 1)

- 12% je odgovorilo večinska osnovna šola,
- 71% je odgovorilo osnovna šola s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom,
- 17% je odgovorilo nižje poklicno izobraževanje.

Da bi dobili realnejšo sliko o tem, v katerem programu se mladi z LMDR največ naučijo, smo to vprašanje postavili tudi gospe Nataliji Ekart Misleta, ki je vzgojiteljica otrok in mladostnikov z MDR že 18 let. Dobili smo takšen odgovor:

»Otroci in mladostniki z LMDR se največ naučijo v OŠPP, saj se tam izvajajo njim prilagojeni programi izobraževanja.«

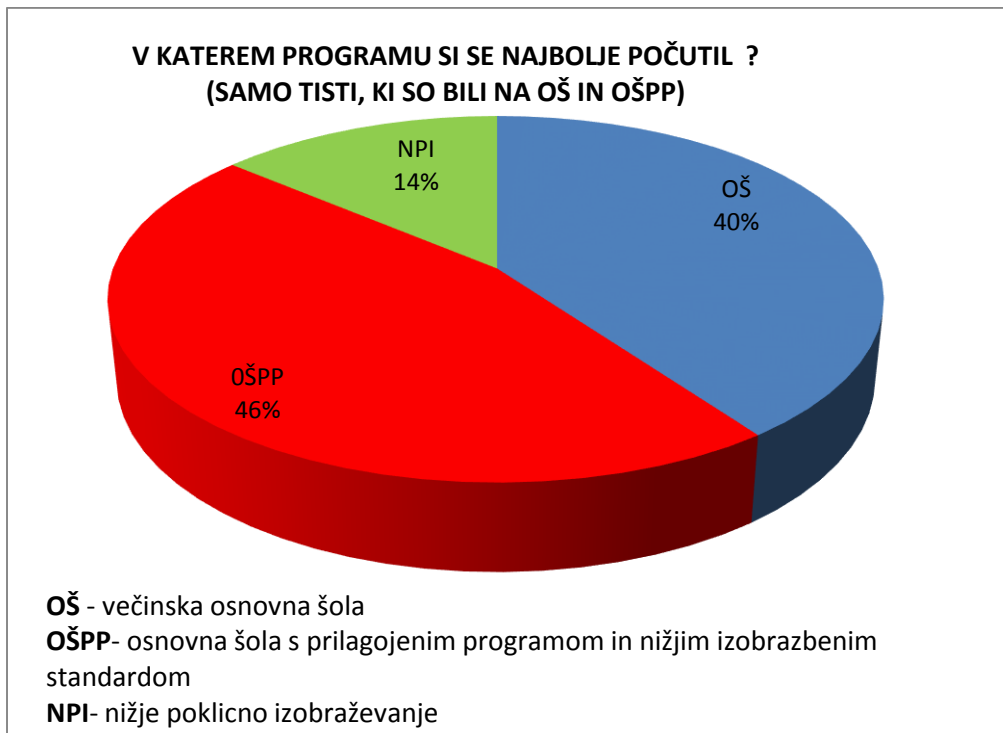
4.3 Vprašanje 3: Kaj meniš, v kateri od šol, ki si jih obiskoval, si se najbolj počutil?

Graf 7: V katerem programu si se najbolj počutil? Vir: Anketa (Priloga 1)

- 58 anketiranih se je najbolj počutilo v večinski osnovni šoli,
- 70 anketiranih se je najbolj počutilo v osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom,
- 56 anketiranih se je najbolj počutilo v nižjem poklicnem izobraževanju.

Posebej so nas zanimali rezultati tistih, ki so obiskovali vse navedene programe, torej tistih, ki so bili tekom osnovnošolskega izobraževanja prešolani. Dobili smo naslednje rezultate:

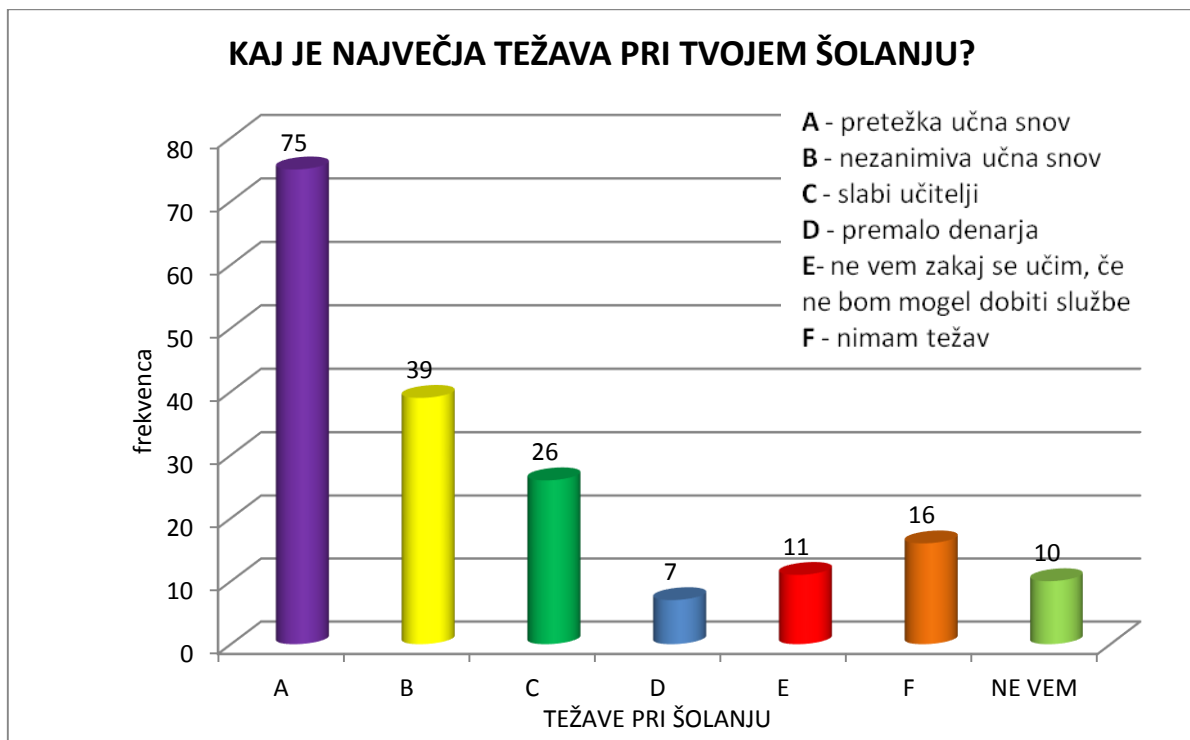
Graf 8: V katerem programu si se najbolje počutil? (samo tisti, ki so bili na OŠ in OŠPP)
Vir: Anketa (Priloga 1)

- 40% je odgovorilo večinska osnovna šola,
- 46% je odgovorilo osnovna šola s prilagojenim programom,
- 14% je odgovorilo nižje poklicno izobraževanje.

Tudi o tem vprašanju nas je zanimalo mišljenje vzgojiteljice Natalije Ekart Misleta. Njen odgovor na vprašanje, v katerem programu se po njenem mnenju najbolje počutijo mladi z LMDR je:

»Počutje je odvisno od vsakega posameznika, zagotovo pa se otroci in mladostniki z LMDR počutijo bolje v OŠPP in kasneje v NPI, saj so ti programi prilagojeni njihovim zmožnostim.«

4.4 Vprašanje 4: Kaj je največja težava, s katero se srečuješ pri šolanju?

Graf 9: Kaj je največja težava pri tvojem šolanju? Vir: Anketa (Priloga 1)

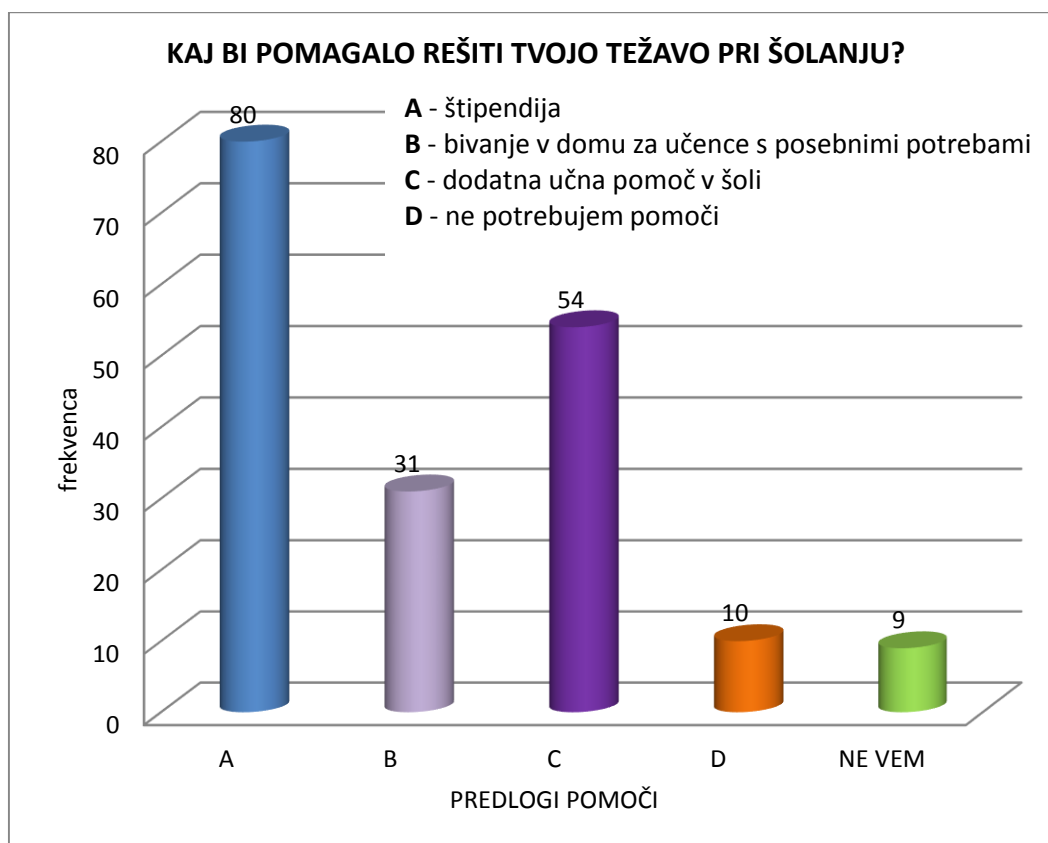
Dobili smo naslednje odgovore:

- 75 anketirancev je odgovorilo pretežka učna snov,
- 39 anketirancev je odgovorilo nezanimiva učna snov,
- 26 anketirancev je odgovorilo slabi učitelji,
- 7 anketirancev je odgovorilo premalo denarja,
- 11 anketirancev je odgovorilo ne vem zakaj se učim, če ne bom mogel dobit službe,
- 16 anketirancev je odgovorilo nimam težav,
- 10 anketirancev je odgovorilo ne vem.

O istem vprašanju smo v intervjuju vprašali tudi gospo Ekart Misleta in odgovorila je:

»Otrokom in mladostnikom z LMDR največjo težavo pri izobraževanju predstavlja vključevanje v prezahtevne programe in nerazumevanje pedagoških delavcev.«

4.5 Vprašanje 5: Kaj bi ti pomagalo, da bi lažje končal izobraževanje?

Graf 10: Kaj bi ti pomagalo, da bi lažje končal izobraževanje? Vir: Anketa (Priloga 1)

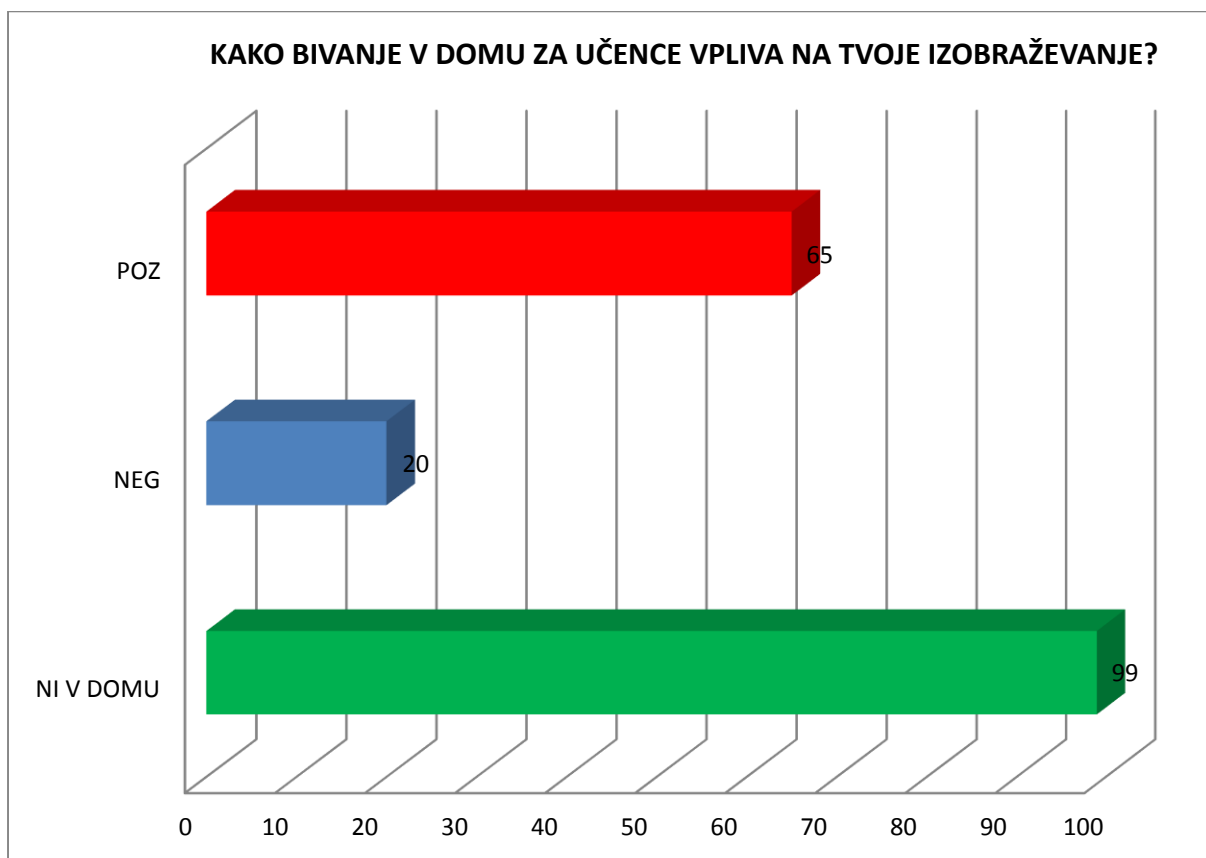
Mladostniki z LMDR bi svoje težave rešili na naslednje načine:

- 80 anketirancev je odgovorilo, da bi jim pomagala štipendija,
- 31 anketirancev je odgovorilo, da bi jim pomagalo bivanje v domu za učence s posebnimi potrebami,
- 56 anketirancev je odgovorilo, da bi jim pomagala dodatna učna pomoč v šoli
- 10 anketirancev je odgovorilo, da ne potrebujejo pomoči,
- 9 anketirancev ni vedelo, kaj bi jim pomagalo pri šolskih težavah.

Tudi vzgojiteljico Natalijo Ekart Misleta smo vprašali, kaj ona meni, kaj bi mladostnikom z LMDR pomagalo rešiti njihove težave v izobraževanju. Dobili smo tak odgovor:

" Izbira ustreznih izobraževalnih programov z dovolj strokovno usposobljenimi strokovnimi delavci.«

4.6 Vprašanje 6: Če živiš v domu za učence, obkroži ali je to pozitivno ali negativno vplivalo na tvoje izobraževanje.

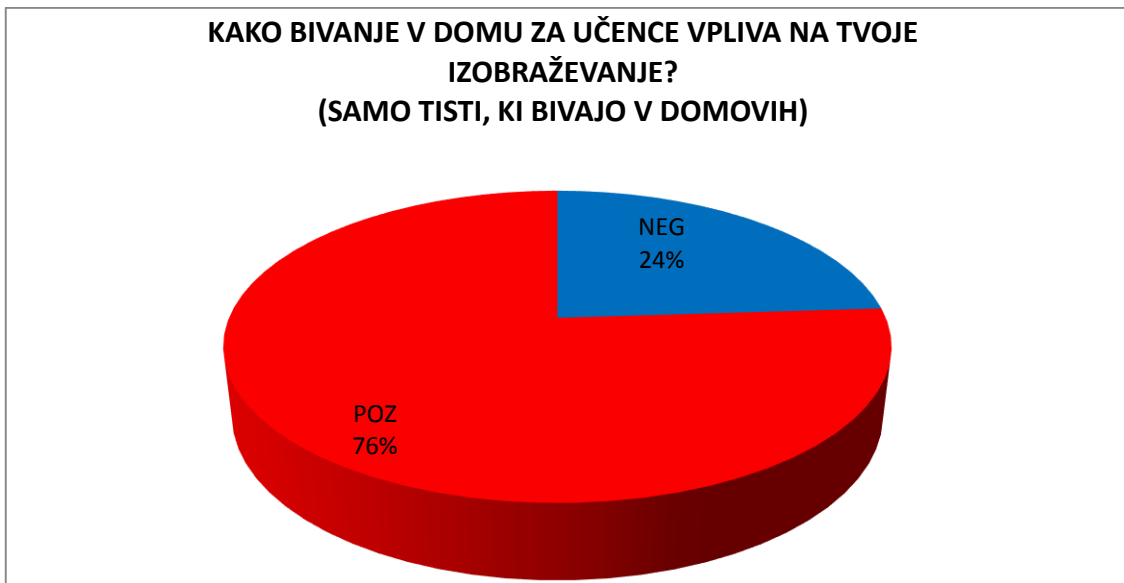

Graf 11: Kako bivanje v domu za učence vpliva na tvoje izobraževanje?
Vir: Anketa (Priloga 1)

Ker smo to vprašanje postavili vsem anketirancem smo dobili naslednje odgovore:

- 65 anketirancev je odgovorilo, da bivanje v domu za učence na njihovo izobraževanje vpliva pozitivno,
- 20 anketirancev je odgovorilo, da bivanje v domu za učence na njihovo izobraževanje vpliva negativno,
- 99 anketirancev ne biva v domu za učence.

Ker nas je zanimal delež zadovoljnih in nezadovoljnih mladostnikov z LMDR, ki bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami smo naredili naslednji graf.

**Graf 12: Kako bivanje v domu za učence vpliva na tvoje izobraževanje?
(samo tisti, ki bivajo v domovih) Vir: Anketa (Priloga 1)**

Dobili smo podatke, da je:

- 76% mladostnikov z LMDR, ki bivajo v domovih, bivanje v domu ocenilo kot pozitivno za njihovo izobraževanje in
- 24% mladostnikov z LMDR, ki bivajo v domovih, bivanje v domu ocenilo kot negativno za njihovo izobraževanje.

Vzgojiteljico Natalijo Ekart Misleto smo prosili, da nam odgovori na vprašanje povezano z bivanjem mladostnikov z LMDR v domu za učence s posebnimi potrebami. Vprašali smo jo: Kaj menite, kako bivanje v domu za učence s posebnimi potrebami vpliva na izobraževanje mladih z LMDR in če lahko te vplive primerjate s vplivi bivanja doma ali v navadnem dijaškem domu, kjer ni strokovnih delavcev, ki bi imeli specialno pedagoška znanja?

Dobili smo naslednji odgovor:

»Med izobraževanjem se mladi z LMDR vsekakor počutijo bolje v domovih za učence s posebnimi potrebami, saj v ostalih dijaških domovih vzgojitelji velikokrat ne razumejo njihovih primanjkljajev. Ustrezni strokovni delavci vsekakor pripomorejo k temu, da se tudi mladi z LMDR razvijajo v pozitivne in uspešne osebnosti ter normalno vključujejo v širše družbeno okolje.«

5. INTERPRETACIJA

Iz odgovorov na prvo vprašanje smo izvedeli, da večina mladih z LMDR tekom osnovnošolskega izobraževanja **ne menja programa izobraževanja**. Če upoštevamo tudi mnenje ge. Ekart Misleta, ki meni, da je večina otrok z LMDR pravilno usmerjenih, potem lahko zaključimo, da je večina mladih z LMDR na šolah, ki jih obiskujejo, dobro sprejetih, zmorejo program, v katerega so vpisani, torej jih komisije za usmerjanje večinoma usmerijo v primerne programe.

Tudi na drugo vprašanje smo dobili pričakovan odgovor. Večina anketirancev je odgovorila, da so se največ naučili v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom. Ta program je namenjen prav tem otrokom in njihovim sposobnostim, zato odgovor ne preseneča. Isto mišljenje smo dobili tudi od ge. Ekart Misleta. Tako lahko sklepamo, da se mladi z **LMDR največ naučijo v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom**.

Anketiranci so na tretje vprašanje odgovarjali zelo različno. Sicer jih je največ odgovorilo tako kot smo mi predvidevali, ampak deleži ostalih odgovorov niso zanemarljivi. Tudi od ge. Ekart Misleta nismo dobili enoznačnega odgovora. Ampak zaključimo lahko, da se mladi z **LMDR najboljše počutijo v programih, ki so prilagojeni njihovim učnim sposobnostim**.

Največja težava anketirancev je bila pretežka učna snov. Če odgovor anketirancev primerjamo z intervjujem, ugotovimo, da imata kar nekaj skupnega. Usmeritve v neprimerne izobraževalne programe nujno prinesejo posledico, ki je pretežka učna snov.

Odgovor anketirancev na vprašanje o načinih reševanja njihovih težav v izobraževanju je bil presenetljiv. Večina bi svoje **težave rešila s štipendijo**, kljub temu, da je le nekaj anketirancev odgovorilo, da imajo denarne težave. Odgovor si razlagamo kot posledico splošne finančne krize in s tem, da so anketiranci iz vseh strani soočeni z informacijami, da primanjkuje denarja. Odgovor ge. Ekart Misleta je bližje drugemu najpogostejšemu odgovoru anketirancev, ki si želijo več učne pomoči, saj nekateri ne zmorejo programov, v katere so usmerjeni.

Odgovor na zadnje vprašanje je bil pričakovan. Velika večina anketirancev je odgovorila, da **bivanje v domu za učence pozitivno vpliva na njihovo izobraževanje**. Takšen odgovor smo dobili tudi v intervjuju.

6. VREDNOTENJE HIPOTEZ

6.1 H 1: Večina mladih tekom šolanja na eni stopnji izobraževana ne spremeni programa izobraževanja.

Ko smo pregledali odgovore, ki so bili vezani na to vprašanje, smo ugotovili, da večina mladih z LMDR ne zamenja programa izobraževanja na eni stopnji izobraževanja. S tem smo **hipotezo H1 potrdili.**

6.2 H 2: Mladi z LMDR ocenjujejo, da so se največ naučili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.

Pri obdelavi podatkov smo se še posebej posvetili tistim anketirancem, ki so tekom šolanja izkusili tako osnovnošolski program za večinsko populacijo, kot prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom. Večina mladih z LMDR je mnenja, da so se največ naučili v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom, zato je **hipoteza H2 potrjena.**

6.3 H 3: Mladi z LMDR so se najbolje počutili na osnovni šoli s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom.

Po pregledu anket in preštetju odgovorov smo ugotovili, da so bili odgovori zelo razpršeni in zato ne moremo trditi, da obstaja program, v katerem bi se večina mladih z LMDR najbolje počutila. Če vzamemo v obzir, da sta prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom in nižje poklicno izobraževanje programa namenjena prav mladim z LMDR in prilagojena njihovim sposobnostim, lahko zaključimo, da se mladi v teh programih počutijo boljše kot v večinski osnovni šoli. Velik delež, ki ga je dobilo nižje poklicno izobraževanje pa bi lahko razložili tudi s tem, da je večina anketirancev trenutno v srednji šoli in da imajo iz tega programa najbolj sveže spomine. Ker pa smo anketirali mladostnike, ki imajo med drugim tudi težave s spominom, je to dokaj logičen zaključek. **Hipotezo H3 ne moremo v celoti potrditi, menimo pa, da je ne moremo v celoti zavreči.**

6.4 H 4: Večina mladih z LMDR ima največ težav zaradi pretežke snovi.

Večina mladih z LMDR je na anketi odgovorila, da imajo težave zaradi pretežke učne snovi. Zato lahko **hipotezo H4 potrdimo.**

6.5 H 5: Večina mladih z LMDR bi rešilo svoje težave z več urami dodatne strokovne pomoči.

Anketiranci so nas presenetili in večina je odgovorila, da bi njihove težave v izobraževanju rešila štipendija. O vzrokih, ki je mlade z LMDR privedel do tega razmišljanja o načinu reševanja njihovih težav in če bi ta način res rešil njihove težave, smo razpravljali že v prejšnjem poglavju. Glede na pridobljene rezultate moramo **hipotezo H5 ovreči**.

6.6 H 6: Večina mladih z LMDR, ki bivajo v domovih za učence s posebnimi potrebami, meni, da je to pozitivno vplivalo na njihovo izobraževanje.

Velika večina anketirancev meni, da je njihovo bivanje v domovih za otroke in mladostnike pozitivno vplivalo na njihovo izobraževanje. S tem spoznanjem je **hipoteza H6 potrjena**.

7. ZAKLJUČEK

Na začetku pisanja naloge smo si postavili jasne cilje in smo jim tekom raziskovanja in pisanja raziskovalne naloge neprestano sledili. Zanimalo nas je, kako zadovoljni so mladi z LMDR z izobraževanjem, ki jim ga nudi slovenski šolski sistem. Bilo je težko postaviti vprašanja, na katera bodo mladi z LMDR brez težav in čim bolj realno odgovorili.

Zanimalo nas je, ali mladi z LMDR tekom svojega osnovnošolskega izobraževanja pogosto menjujejo izobraževalne programe, saj bi to nakazovalo na dejstvo, da v programih, v katere so bili vključeni, niso bili uspešni in so bili zanje neprimerni. Ugotovili smo, da se večina anketirancev ni prešolala v času osnovnošolskega izobraževanja in zato sklepamo, da so bili pravilno usmerjeni in so v šolah, ki so jih obiskovali, imeli ustrezno podporo strokovnih delavcev. Večina mladostnikov se je največ naučila v prilagojenem programu z nižjim izobrazbenim standardom, kar je logično, saj je le-ta namenjen prav njim. Ker je počutje zelo subjektiven občutek, smo dobili zelo razpršeno paleto odgovorov, vendar se je večina mladih z LMDR najbolje počutila v programih, namenjenih prav njim. Ni nas presenetilo, da imajo mladi v šoli največ težav s pretežno učno snovjo. Presenetilo pa nas je, da bi večina njih svoje težave v izobraževanju rešila s štipendijo.

Ker vsi bivamo v domu za učence s posebnimi potrebami in ker obstajajo teorije, da to naj ne bi bilo dobro za otroke in mladostnike z LMDR, nas je to vprašanje še posebej zanimalo. Vsi avtorji naloge smo bili mišljenja, da nam je bivanje v domu pomagalo pri našem izobraževanju, zato smo to vprašanje postavili tudi našim vrstnikom z enakimi težavami. Nismo bili presenečeni, ko smo dobili rezultat, da se z našim razmišljanjem strinja več kot tri četrtine vseh anketiranih, ki bivajo v domovih za učence.

Naše glavno spoznanje je, da je večina mladih z LMDR zadovoljna s šolanjem, ki jim ga ponuja šolski sistem, še posebej, če so vključeni v njim primeren izobraževalni program.

8. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Nalogo smatramo družbeno odgovorno, saj smo hoteli preveriti, kako zadovoljni so naši vrstniki s šolskim sistemom in s katerimi težavami se srečujejo. Ker pa smo lahko naredili le splošen pregled in se nismo mogli posvetiti težavam vsakega mladostnika z LMDR posebej, bi na tem mestu opozorili tudi na težave, ki pestijo nas osebno in naše prijatelje.

Med dolgoletnim bivanjem v Domu Antona Skale smo na lastni koži in s pogovori z vzgojitelji spoznali, da obstajajo tudi nelogični načini delovanja našega izobraževalnega sistema na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov z LMDR. Naj omenimo samo dve težavi.

Prva težava, ki enega od avtorjev že teži, druga dva pa bo najverjetneje v naslednjem šolskem letu je, da se mladim z LMDR, ki končajo nižje poklicno izobraževanje in nadaljujejo izobraževanje v srednjem poklicnem izobraževanju, ukinejo pravice, ki so jih imeli na prejšnjem nivoju izobraževanja. Tako v triletni poklicni šoli ne morejo dobiti dodatne strokovne pomoči, prav tako pa nobenih prilagoditev pri izvajanju pouka in pri ocenjevanju znanja. Tudi v domove za učence s posebnimi potrebami ne morejo biti nameščeni na podlagi odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.

Vsem nam je jasno, da motnja v duševnem razvoju ni ozdravljiva bolezen, ampak stanje, ki traja vse življenje, zato so ukinitve pomoči mladim z LMDR nesmiselne in celo škodljive za njihovo nadaljnje izobraževanje.

Druga težava je nameščanje mladih z LMDR v ustanove, ki bi lahko v celoti poskrbele za njihov zdrav razvoj. Če se zgodi, da otrok oz. mladostnik z LMDR nima urejenih domačih razmer in bi moral biti v njegovo dobro odstranjen iz domačega okolja, ima edino možnost, da gre v rejniško družino. Ampak, če se takšne družine ne najde, ga ne morejo namesti v institucijo, kot lahko namestijo otroka ali mladostnika brez MDR, ker takšna institucija v Republiki Sloveniji ne obstaja. V času našega bivanja v domu smo doživeli, da že kar nekaj naših prijateljev ni vedelo, kam bodo šli čez vikend. Ta težava ni le težava izobraževalnega sistema, ampak predvsem težava socialne varnosti. Ne predstavljamo si otroka oz. mladostnika, ki bi lahko bil v šoli uspešen, če nima urejenih osnovnih pogojev za bivanje.

9. VIRI IN LITERATURA

1. Informacija o stanju vpisanih v srednje šole za šolsko leto 2013/2014. (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2014, iz [\(http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_201314/](http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/direktorat_za_srednje_in_visje_solstvo_ter_izobrazevanje_odraslih/srednjesolsko_izobrazevanje/vpis_v_srednje_sole/vpis_201314/)
2. JRT PI, 2010: Analiza vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v Sloveniji. Ljubljana, JRZ Pedagoški inštitut, Ministrstvo za šolstvo in šport.
3. Pravilnik o organizaciji in načinu dela komisij za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami ter o kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami. Uradni list RS, št. 54/03, 93/04.
4. Rovšek M., 2006. Poti in stranpoti usmerjanja otrok s posebnimi potrebami. Educa, let. 15, št. 2/3.
5. Radoman V., Reforma izobraževanja oseb s posebnimi potrebami. Pridobljeno 20. 1. 2014, iz <http://www.hereticus.org/arhiva/2004-3/reforma-obrazovanja-lica-sa-posebnim-potrebama.html>
6. Seznam osnovnih šol za otroke s posebnimi potrebami. (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2014, iz <https://krka1.mss.edus.si/registriweb/Seznam1.aspx?Seznam=2020>
7. Splošni del programa in predmetnik za osnovne šole s prilagojenim programom in nižjim izobrazbenim standardom. (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2014, iz <http://www.zrss.si/?rub=3067>
8. Vzgojni program domov za učence s posebnimi potrebami. (b.d.). Pridobljeno 20. 1. 2014, iz http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Vzgojni_program_domov_za_ucence_s_PP.pdf
9. Zakonu o osnovi šoli. Uradni list RS, št. 12/1996.
10. Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Ur. l. RS, št. 79/2006)
11. Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli. Uradni list RS, št. 63/13.
12. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Uradni list RS, št. 58/2011.

PRILOGA 1: ANKETA

POZDRAVLJEN MLADOSTNIK/CA!

ANKETO SMO SESTAVILI V 4. SKUPINI DOMA ANTONA SKALE MARIBOR, ZATO DA BI LAŽJE NAPISALI SEMINARSKO NALOGO »KAKO SO MLADI Z LAŽJO MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU ZADOVOLJNI S ŠOLANJEM, KI JIM GA NUDI ŠOLSKI SISTEM«. ZATO TE PROSIMO, DA SI VZAMEŠ NEKAJ MINUT IN IZPLNIŠ NAŠO ANKETO. V ANKETO TI NE BO TREBA VPISATI IMENA IN PRIIMKA, ZATO TE PROSIMO, DA NA ODGOVORE ODGOVORIŠ PO RESNICI.

1. STAROST _____ LET

2. SPOL (OBKROŽI) M Ž

3. OBKROŽI, ALI SI V OSNOVNI ŠOLI BIL PREŠOLAN NA OSNOVNO ŠOLO S PRILAGOJENIM PROGRAMOM DA NE

4. KOLIKO LET ŽE HODIŠ V ŠOLO? (ŠTEJ OD ZAČETKA OSNOVNE ŠOLE) _____ LET

5. ZA KATERI POKLIC SE IZOBRAŽUJEŠ ALI SE NAMERAVAŠ IZOBRAZITI?

6. KAJ MENIŠ V KATERI OD ŠOL, KI SI JIH OBISKOVAL, SI SE NAJVEČ NAUČIL? OBKROŽI.

7. V KATERI OD ŠOL, KI SI JIH OBISKOVAL SI SE NAJBOLJE POČUTIL?

- A) REDNA OSNOVNA ŠOLA
- B) O Š S PRILAGOJENIM PROGRAMOM
- C) NIŽJE POKLICNO IZOBRAŽEVANJE

- A) REDNA OSNOVNA ŠOLA
- B) OŠ S SPRILAGOJENIM POGRAMOM
- C) NIŽJE POKLICNO IZOBRAŽEVANJE

8. KAJ JE NAJVEČJA TEŽAVA S KATERIMI SE SREČUJEŠ PRI ŠOLANJU?

9. KAJ BI TI POMAGALO , DA BI LAŽJE KONČAL ŠOLANJE?

- A) PRETEŽKA SNOV
- B) NEZANIMIVA SNOV
- C) SLABI UČITELJI
- D) PREMALO DENARJA
- E) NE VEM ZAKAJ SE UČIM, ČE NE VEM,

- A) ŠTIPENDIJA
- B) BIVANJE V DOMU, KJER VZGOJITELJI NUDIJO STROKOVNO POMOČ
- C) DODATNA UČNA POMOČ V ŠOLI
- D) DRUGO _____

ČE SE BOM LAHKO ZAPOSILIL

F) DRUGO _____

10. ČE ŽIVIŠ V DOMU ZA UČENCE, OBKROŽI ALI JE TO POZITIVNO ALI NEGATIVNO VPLIVALO NA TVOJE IZOBRAŽEVANJE.

POZITIVNO

NEGATIVNO

NE BIVAM V DOMU

HVALA ZA TVOJE ODGOVORE.

PRILOGA 2: INTERVJU

Intervju z vzgojiteljico Natalijo Ekart Misleta o zadovoljstvu mladih z LMDR z možnostmi šolanja, ki jim ga ponuja šolski sistem.

Pozdravljeni ga. Ekart Misleta,

Ker pišemo raziskovalno nalogo o tem, kako so mladostniki z LMDR zadovoljni s šolanjem, ki jim ga ponuja naš šolski sistem, bi naredili intervju tudi z vami, ki se pri svojem delu že mnoga leta srečujete s takšnimi otroki in mladostniki in jim pomagate, da svoje izobraževanje zaključijo s čim boljšimi ocenami in da se tekom bivanja v domu naučijo tudi ostalih spretnosti, ki so nujno potrebne za kasnejše življenje.

1. Kako dolgo ste že vzgojiteljica v Domu Antona Skale Maribor?

V Domu Antona Skale sem že 18 let vzgojiteljica.

2. Ali je večina otrok z lažjo motnjo v duševnem razvoju ustrezno usmerjenih s strani komisij za usmerjanje?

Menim, da je večina otrok in mladostnikov z lažjo motnjo v duševnem razvoju ustrezno usmerjenih. Poznani so tudi primeri, ko se starši ne strinjajo z odločitvijo komisij.

3. V katerem programu (OŠ, OŠPP, NPI), se po vašem mnenju, otroci in mladostniki z LMDR največ naučijo in zakaj tako mislite?

Otroci in mladostniki z LMDR se največ naučijo v OŠPP, saj se tam izvajajo njim prilagojeni programi izobraževanja.

4. V katerem programu (OŠ, OŠPP, NPI), se po vašem mnenju, otroci in mladostniki z LMDR najbolje počutijo in zakaj tako mislite?

Počutje je odvisno od vsakega posameznika, zagotovo pa se otroci in mladostniki z LMDR počutijo bolje v OŠPP in kasneje v NPI, saj so ti programi prilagojeni njihovim zmožnostim.

5. S katerimi težavami se, po vašem mnenju, otroci in mladostniki z LMDR največkrat srečujejo pri izobraževanju?

Otrokom in mladostnikom z LMDR največjo težavo pri izobraževanju predstavlja vključevanje v prezahtevne programe in nerazumevanje pedagoških delavcev.

6. Kaj mislite, da bo pomagalo rešiti njihove težave?

Izbira ustreznih izobraževalnih programov z dovolj strokovno usposobljenimi strokovnimi delavci.

7. V katerih domovih so nameščeni otroci in mladostniki z LMDR?

V Sloveniji obstaja le ena samostojna institucija, ki se ukvarja z domsko vzgojo učencev in dijakov z motnjami v duševnem razvoju, in to je Dom Antona Skale Maribor. Domska vzgoja otrok in mladostnikov z MDR pa se izvaja tudi v oddelkih nekaterih šol in zavodov za otroke s posebnimi potrebami in dijaških domovih. To so: Zavod Janeza Levca Ljubljana, Osnovna šola Glazja Celje, Osnovna šola Dragotina Ketteja Novo Mesto, Osnovna šola Minke Namestnik – Sonje Slovenska Bistrica, Dijaški dom Ptuj in Dijaški dom Murska Sobota.

8. Kaj menite, kako bivanje v domu za učence s posebnimi potrebami vpliva na izobraževanje mladih z LMDR in če lahko vplive domske vzgoje primerjate z vplivi bivanja doma in v navadnem dijaškem domu, kjer ni strokovnih delavcev, ki bi imeli specialno pedagoška znanja?

Med izobraževanjem se mladi z LMDR vsekakor počutijo bolje v domovih za učence s posebnimi potrebami, saj v ostalih dijaških domovih vzgojitelji velikokrat ne razumejo njihovih primanjkljajev. Ustrezni strokovni delavci vsekakor pripomorejo k temu, da se tudi mladi z LMDR razvijajo v pozitivne in uspešne osebnosti ter normalno vključujejo v širše družbeno okolje.

Hvala za vaše odgovore.